

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

Ἡ μεταρρύθμισις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ὡς ἀντικείμενον, ἐνδιαφέρον τὴν ὁλομέλειαν τοῦ Ὁρθοδόξου Πανελληνίου, καὶ ὡς ἔργον, οὗ τινος ἡ ἀνάγκη γίνεται καθ' ἐκάστην ἐπαισθητοτέρα, παρεκίνησαν ἡμᾶς, ἵνα δώσωμεν τοῖς φιλομούσοις μικράν τινα πραγματείαν ταύτης, ἐκθέσαντες ἐν συνόψει, πότε ἤρξατο, πόθεν ἔλαβε τὰς πηγὰς τῆς, τίς ὁ ἀρχαιότατος διδάσκαλος καὶ συστατὴς ταύτης, ὁποῖαι τροπαὶ καὶ ἀλλοιώσεις ἐγένοντο εἰς αὐτήν, καὶ τίνα τὰ αἷτια τῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν μεταρρύθμισεως ταύτης.

Κατὰ τοὺς μουσικοῖστοριογράφους Ἕλληνας τε καὶ Εὐρωπαίους ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἶναι σύγχρονος τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐβελτιοῦτο δὲ καὶ ἐξετείνετο καθ' ὅσον ὁ χριστιανισμὸς ἐφηπλοῦτο διὰ τοῦ θείου κηρύγματος τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν μετὰ τούτους μεγάλων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διδασκάλων.

Ἡ εἰσαξις τῆς μουσικῆς εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους τῶν χριστιανῶν εἶναι ἀρχαιοτάτη. Οὗτοι συνερχόμενοι ἐπὶ προσευχὴν, ἔψαλλον κατ' ἀρχὰς τοὺς ψαλμοὺς ἐκεῖνους, οἵτινες διὰ τοῦ στόματος τοῦ προφήτου καὶ βασιλέως ἀνήγγειλαν τὴν ἔλευσιν καὶ τὰς χάριτας τοῦ Μεσίου, ὅστις ἦν ὡνε τούτους ἐν τῇ πίστει καὶ ὁμολογίᾳ μετὰ τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ Πατρός. Τοῦτο βεβαιοῦται καὶ ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους Α' ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, λέγοντος « Τί οὖν ἐστὶν ἀδελφοί; Ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, κτλ. »

Ὅτι δὲ τοὺς ψαλμοὺς διεδέχθησαν ᾠσματα καὶ ὕμνοι, συνταττόμενοι καὶ μελοποιούμενοι παρὰ τῶν πρώτων τοῦ χριστιανισμοῦ μελωδῶν καὶ ὕμνογράφων, μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Πλινίου, ἱστοροῦντος (τῷ 98 ἔτ. μ. Χ.) ὕμνον εἰς Χριστὸν, ὡς εἰς Θεὸν ψαλλόμενον ὑπὸ τῶν χριστιανῶν (Plin. Epist. l. X, 97), ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, λέγοντος, ὅτι· « Ὁ Ἀποστολικὸς Ἱερόθεος (ἐν τῇ κοιμήσει τῆς θεοτόκου) ἦν θεῖος ὕμνολόγος, καὶ ἐνθουσιαστικώτατος ὕμνωδιῶν μελοποιός. » (Διον.

Ἀρεοπ. περὶ θεῶν ὄνομ. γ. σελ. 282)· ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν, Σωκράτους, Θεοδώρητου καὶ Εὐσεβίου, πολλὰ περὶ τῶν κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μελωδῶν καὶ ὑμνογράφων ἐξιστορούντων (Ἐκκλ. ἱστορ. Σωκράτους ς', η', — Θεοδώρητου, β', ε', ιθ, — Εὐσεβίου, κτλ.), ὑπὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, λέγοντος, ὅτι ὁ Ἐπιλύχνιος ὕμνος « τὸ « Φῶς Ἰλαρὸν... » εἶναι ποίημα καὶ μελωδία τῶν πρώτων αἰώνων, καὶ ἰδοὺ οἱ λόγοι τοῦ πατρὸς τούτου· « Καὶ ὅστις μὲν ἐστὶν ὁ πατὴρ τῆς « ἐπιλυχνίου ἐκείνης εὐχαριστίας οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν, ὁ μὲν τοι λαὸς ἀρ- « χαίαν ἀφίησι τὴν φωνήν. » Ἀρχαιοτάτη λοιπὸν καὶ ἡ παραδοχὴ τῆς μουσικῆς παρὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ ἡ διὰ τῶν τότε μουσικῶν ἀνδρῶν ἐναρξὶς τῆς μελοποιίας τῶν ἀναγκαίων διὰ τὰς προσευχὰς ταύτων ψαλμῶν, ὕμνων καὶ ᾠσμάτων.

Αἱ πηγαί, ἐξ ὧν οἱ τῶν πρώτων αἰώνων μελωδοὶ ἠρύσθησαν τὰς πρώτας βάσεις τῆς μελοποιίας των, ἦσαν ἐλληνικαί. Οἱ λόγοι, οἵτινες δίδουσιν εἰς ἡμᾶς τὴν ἰδέαν ταύτην, εἶναι· Α' ὅτι οἱ τόποι, ὅπου ἔλαβε τὴν πρώτην ἀρχὴν ἡ μουσικὴ αὕτη, ἦσαν τόποι, εἰς οὓς αἱ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι, ἐλθοῦσαι μετὰ τῶν ἐλληνικῶν ἐκστρατειῶν, καὶ καλλιεργούμεναι ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου Πτολεμαίων καὶ Σελευκιδῶν, διέμενον πάντοτε, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων, ἐνεργοὶ ἐν αὐτοῖς· ἐκ τούτου ὁῖον, ὅτι καὶ ἡ μουσικὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐγένετο διὰ τῆς πολυχρονιότητος μουσικῆς ἐπιτόπιος, καὶ αἰέποτε ἐξοχος, ὅσον καὶ ἂν εἶχε παρακμάσει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· Β' ὅτι ἅπαντες οἱ μελωδοὶ καὶ ὑμνογράφοι ἐξ αὐτῶν τῶν πρώτων αἰώνων μέχρι τοῦ ἐβδόμου, καθ' ὃν ἐφάνη Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὄντες ἐλληνικῆς παιδείας κάτοχοι, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἄπειρα τούτων ἐκκλησιαστικὰ ποιήματα, ἦσαν βεβαίως καὶ τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς εἰδῆμονες, ἄνευ τῆς γνώσεως τῆς ὁποίας ἦτον ἀδύνατον νὰ ἔχωσι τὰ ποιήματά των τοιοῦτον μουσικὸν καὶ κανονικὸν ῥυθμόν· Γ' ὅτι εἰς οὐδένα Ἑλληνα ἢ Εὐρωπαῖον μουσικὸν ἱστοριογράφον ἀπαντᾷται, ὅτι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἦχοι ἔχουσιν ἄμεσόν τινα σχέσιν μετὰ κλιμάκων ἢ ἤχων ἄλλου τινὸς συστήματος, ἀλλ' ἀπεναντίας εἶναι σχεδὸν πάντες σύμφωνοι, ὅτι συνταυτίζονται, ἐκτὸς μικρῶν τινῶν διαφορῶν μετὰ τῶν ἤχων τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ συστήματος (ἴδε Θεωρητικὸν μέγα ὑπὸ Χρυσάνθου. — *General History of Music*, by sir John Hawkins. — *Hist. générale, critique et philol. de la musique*, par M. de Blainville. — *Ueber die Musik der neuern (Hellenen) Griechen*, von Kisevetter. — Viloateau, *Description de l'Égypte*, édit. Panckoucke, Paris, 1826, tom. XIV).

Ὁ ἀρχαιότερος διδάσκαλος καὶ πρωτουργὸς τῆς ἑλλην. ἐκκλ. μουσικῆς ὑπῆρξεν ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης ὁ Μανσοῦρ· βλαστὸς ἐπισήμων

καὶ περιφανῶν γονέων, ἐκπαιδευθεὶς κατὰ τε τὰ γράμματα καὶ τὴν μουσικὴν ὑπ' ἀνδρὸς, ἐξόχου κατὰ τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν καὶ τὰς βαθείας μουσικὰς γνώσεις, Κοσμᾶ καλουμένου, ἱερέως τὸ ἐπάγγελμα καὶ Ἰταλοῦ τὴν πατρίδα, ἐγένετο εἰς τῶν διακεκριμένων ἐκκλ. μουσικῶν τῆς ἐποχῆς του. Οὗτος, εὐρὼν ἄφθονον ὕλην, παρσκευασμένην μὲν ὑπὸ τῶν προγενεστέρων τούτου μελωδῶν, ἀκανόνιστον ὅμως συστηματικῶς, ἐπεχείρισε (736 μ. Χ.) πρῶτος τὸν κανονισμόν καὶ τὴν τακτοποίησιν ταύτης. Συνέταξεν ἐπὶ τούτῳ τὴν Ὀκτάηχον, ἥτοι τὰ ἀναστάσιμα τροπάρια, ἐπὶ δύο κλιμάκων, τῆς διατονικῆς καὶ χρωματικῆς, καὶ ἐπὶ ὀκτὼ ἤχων, ἀπορρέοντων, ὡς εἵπομεν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ συστήματος, καὶ ἐδίδαξε διὰ ταύτης τοὺς μεταγενεστέρους μουσικοὺς νὰ μὴν ἐπεκτείνωσιν, οὔτε νὰ παρεκτρέπωσι τὰ μέλη των ἐκτὸς τῶν ὀκτὼ ἤχων τούτων.

Οἱ χαρακτῆρες, δι' ὧν ἔγραφον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὰ μέλη των, ἦσαν τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ὡς εὐρίσκονται παρὰ τοῖς Ἕλλησι μουσικοῖς Ἀριστείδῃ καὶ Ἀλυπίῳ (ἐκδοσις Μαϊμπομίου). Ἀλλὰ διὰ τίνων χαρακτῆρων ἔγραφον οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μελωδοί, οἱ πρὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τὰ ποιήματά των, εἶναι ἄγνωστον, διότι ἡ μουσικὴ ἱστορία σιωπᾷ. Ὅτι ὅμως ἡ μουσικὴ αὕτη ἐγράφετο καὶ ἡ ψαλμωδία ἐξετελεῖτο διὰ μουσικῶν βίβλων, μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ ις' κανόνος τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ Συνόδου, γενομένης περὶ τὸ 364 ἔτ. μ. Χ. λέγοντος, « Μὴ δεῖν πλέον « τῶν κανονικῶν ψαλτῶν τῶν ἐπὶ τὸν Ἀμβωνα ἀναβαινόντων, καὶ ἀπὸ « διφθέρας ψαλλόντων, ἐτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. » δυστυχῶς ὅμως οὐδεμία τοιαύτη βίβλος διεσώθη. Ἡ μόνη δεῖξις, ὅτι ἐγράφετο διὰ τῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σημειογραφίας ἦτοι τοῦ ἀλφαβήτου, εἶναι ὁ Ἀμβροσιανὸς λεγόμενος Ὑμνος « Te Deum lauda- « mus, Te Dominum confitemur, » ποῖημα τῶν ἁγ. Ἀμβροσίου (1) καὶ Αὐγουστίνου (Canticum SS. Ambrosii et Augustini) γεγραμμένον διὰ τε τῆς ἀρχαίας Λατινικῆς καὶ τῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σημειογραφίας (ἴδε Antiqua Musicae Autores Septem Graece et Latine Marcus Meibomius, etc., Amstelodami, CIOICLII).

(1) Ἀμβρόσιος, ἐπίσκοπος Μεδιολάνων, καὶ πρῶτος συστταῆς τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, λαθὼν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς τῷ 370 ἔτ. μ. Χ. τοὺς τέσσαρας ἀρχικοὺς ἤχους Δώρειον, Φρύγιον, Λύδιον καὶ Μιξολύδιον ἐκ τοῦ συστήματος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τοὺς μετὰ ταῦτα πρῶτον, δεύτερον, τρίτον, καὶ τέταρτον μετονομασθέντας, συνέταξε διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Δύσεως τὸ Ἀμβροσιανὸν λεγόμενον σύστημα. Μετὰ τοῦτον ὁ Πάππας Γρηγόριος, ὁ ἐπικληθεὶς Μέγας, προσέθετο (τῷ 590 μ. Χ.) τοὺς τέσσαρας πλαγίους, καὶ ἐμόρφωσε τὸ Γρηγοριανὸν λεγόμενον σύστημα (*Histoire de la musique*, par Blainville). δὴλον οὖν ὅτι ἡ Λατινικὴ μουσικὴ εἶναι θυγάτηρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς.

Οἱ δὲ χαρακτῆρες, δι' ὧν ἔγραψε τὰ μέλη του Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, εὐρέθησαν περὶ τὸ 700 μ. Χ. Διὰ τούτων καὶ οἱ μετὰ τὸν Δαμασκηνὸν μελωδοὶ ἔγραφον τὰ μουσικὰ ποιήματά των μέχρις Ἰωάννου τοῦ Πρωτοψάλτου (1756 μ. Χ.). ὁμοιάζον δὲ τὰ ἱερογλυφικὰ σύμβολα τῶν Αἰγυπτίων, διότι καθὼς ἐν ἐξ ἐκείνων ἠδύνατο νὰ ἐμφαίνῃ οὐ μόνον μίαν ἢ πολλὰς συλλαβὰς, ἀλλὰ καὶ λέξεις καὶ ὁλοκλήρους ἐννοίας, οὕτω καὶ εἰς ἡ δύο ἐκ τῶν χαρακτῆρων τούτων παρίστανον καὶ ἓνα φθόγγον, καὶ πολλοὺς καὶ ὁλοκλήρους μελωδίας. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γραφῆς ἀπετέλει πολυχρόνιον τὴν σπουδὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ εἰς ὀλιγίστους γνωστήν.

Τὴν δυσκολίαν ταύτην ἡλάττωσεν ὁπωσοῦν Ἰωάννης ὁ Πρωτοψάλτης, μεταχειρισθεὶς τρόπον τοῦ γράφειν διάφορον τοῦ πρὸ αὐτοῦ, καὶ κλίνοντα μᾶλλον εἰς τὸ ἐξηγηματικώτερον. Τοῦτον ἠκολούθησαν ἅπαντες οἱ μετὰ τοῦτον μελωδοὶ μέχρι τῶν διδασκάλων Χρυσάνθου, Γρηγορίου τοῦ Πρωτοψάλτου καὶ Χουρμουζίου (περὶ τὸ 1815 μ. Χ.). Οὗτοι ἐνωθέντες καὶ ἐπιστημονικῶς συσχεφθέντες, εὗρον διὰ τῆς βαθείας μελέτης των, ὅτι τὸ μέχρι τούτων σύστημα καὶ γραφὴ εἶχον ἀνάγκην ριζικῆς μεταρρυθμίσεως, ἐμόρφωσαν νέον σύστημα· προσδιώρισαν τὰ διαστήματα τῶν ἑπτὰ τόνων διὰ συστηματικῶν κλιμάκων καθ' ὅλα τὰ γένη τῆς μουσικῆς, ἐκανόνισαν τὰ διαστήματα τῶν φθορῶν, καὶ μετέβαλον τοὺς μουσικοὺς χαρακτῆρας ἐκ συμβόλων εἰς γράμματα.

Διὰ τοῦ τελευταίου συστήματος ἔλαβε μὲν μεγίστην τακτοποίησιν καὶ ἡ γραφὴ καὶ ἡ μελέτη τῆς μουσικῆς, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ φθάσῃ εἰς τὸν βαθμὸν, εἰς ὃν ἔφθασεν ἡ τῶν Εὐρωπαίων, ἥτις καίτοι θυγάτηρ, ὡς εἴπομεν, τῆς ἑλλην. ἐκκλησιαστικῆς, πλὴν διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀναπτύξεως, ἣν καθ' ἑκάστον αἰῶνα ἐλάμβανεν, ἔκαμε τόσον διὰ τῆς γραφῆς ὥς καὶ διὰ τοῦ ἐντέχνου καλλωπισμοῦ της. τοιαύτας προόδους, ὥστε ἐγένετο ἡ μουσικὴ ἀπάντων τῶν πεπολισμένων ἐθνῶν.

Ἡ δὲ νεοελληνικὴ, καίτοι πρωτότοκος θυγάτηρ τῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καίτοι πλουσιωτάτη, ἔμεινε μ' ὅλον τοῦτο στάσιμος, περιορισμένη ἐντὸς μικροτάτου κύκλου ἀνθρώπων, ἀπρόσιτος οὐ μόνον εἰς τοὺς ἄλλο-εθνεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς εἰσέτι τοὺς Ἑλληνας, διαβαλλομένη πικρῶς, ὡς βάρβαρος, καὶ ταῦτα, διότι δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξέλθῃ τῶν στενοτάτων ὁρίων της.

Αἱ ἐποχαὶ τῆς ἐκκλ. μουσικῆς δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς πέντε. Εἶναι δὲ ἡ μὲν πρώτη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστιανισμοῦ μέχρις Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ· ἡ δευτέρα ἀπὸ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ μέχρι τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν· ἡ τρίτη ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου, ἐξ οὗ καὶ ἐδιώχθη, διωκθεῖσα εἰς Κρήτην καὶ Πελοπόννησον, μέχρι τῆς εἰς τοὺς τόπους τούτους διαμονῆς της· ἡ τετάρτη ἀπὸ

τῆς φυγῆς τῆς ἐκ Κρήτης καὶ Πελοποννήσου μέχρι τῆς διαμονῆς τῆς εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος, ὅπου κατέφυγε· καὶ ἡ πέμπτη ἀπὸ τῆς μεταβάσεώς τῆς ἐκ τοῦ Ἄθωνος εἰς Κωνσταντινούπολιν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Ἐὰν δὲ ἐξετάσῃ τις τὰ ἐκ τῶν μελωδῶν ἐκάστης ἐποχῆς μελοποιηθέντα ᾄσματα, καὶ διερευνήσῃ τὸ ὕφος, δι' οὗ ἐξετελεῖτο ἡ ψαλμωδία, θέλει ἴδῃ πασιφανῶς τὰς μεταβολὰς καὶ τὰς τροποποιήσεις, ὅσαι παρεισῆχθησαν κατ' ἄμφω ἐν αὐτοῖς, δυνάμει ἀηττήτῳ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν συνεγράφοντο, καὶ τῶν ἐθνῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξετελοῦντο. Καὶ ἀπόδειξις πραγματικῇ τὸ ὕφος τῆς Κρητικῆς ἐποχῆς, ἥτις καὶ μέχρι τοῦδε σώζεται ἐν τῇ ἐπτανήσῳ, καὶ τὸ ὕφος τῆς ἐκ τοῦ Ἄθωνος μεταβάσεώς τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν, διαφέροντα ἐπαισθητῶς μεταξὺ των, καὶ φέροντα ἐν αὐτοῖς, τὸ μὲν ἀπλότητα καὶ ἰταλισμὸν, τὸ δὲ φορτικὴν ποικιλίαν καὶ ἀσιατισμὸν, καίτοι ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς καταγόμενα. Τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη, ὅσα παρεδέχθησαν μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τὴν μουσικὴν, ὅτι δηλαδὴ ψάλλουσι μὲν ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων ταύτης, ἀλλ' ἕκαστον ἔχει ἴδιον χαρακτῆρα, καὶ ὕφος τοῦ ψάλλειν.

Ἐκ τῆς φυσικῆς ταύτης αἰτίας ἐγεννήθη ἡ Ῥωσικὴ καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν μεταρρύθμισις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

Οἱ ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ παρεπιδημοῦντες Ἕλληνες, ζῶντες καὶ ἀνατρεφόμενοι ἐν αὐτῇ, ἤρχισαν νὰ χάνωσιν ὀλίγον· κατ' ὀλίγον ἐκείνο τὸ αἶσθημα καὶ τὴν εὐχαρίστησιν, οἷαν εὗρισκον εἰς τὴν ψαλμωδίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾠσμάτων οἱ γονεῖς καὶ πρόγονοι τούτων, καὶ οἷαν εὗρισκουν οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ εἰσέτι τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ὁμογενεῖς καὶ ὁμόθρησκοι τούτων. Ποῖον δὲ τὸ αἶτιον; οἱ τόποι, εἰς οὓς ἔζων, καὶ ἡ ἀνατροφή, ἣν ἐλάμβανον.

Αἱ πλουσιώτεραι καὶ πολυπληθέστεραι ἐν αὐτῇ κοινότητες, βλέπουσαι τὴν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐπαυξάνουσαν ψυχρότητα τῶν οἰκογενειῶν των πρὸς τὴν ἐκκλ. μουσικὴν τούτων, ἐπροσπάθουν ἀδραῖς δαπάναις νὰ μετριάζωσι δι' εὐφώνων καὶ ἐντέχνων μουσικῶν τὸ κακὸν, ἀλλ' εἰς μάτην· τὸ μονοφώνως καὶ τὸ διὰ τῆς ρινὸς ψάλλειν ἀπήρεσκεν. Οἱ ἐν αὐταῖς ἐπιζῶντες γέροντες, ἔβλεπον μὲν τὸν χεῖμαρρὸν τῆς ἰδέας ταύτης αὐξάνοντα καθ' ἐκάστην, ἀλλὰ ἀγαπῶντες ἐνθέρμως τὰ πάτρια, ἐζήτουν νὰ ἐμποδίσωσι τὸν παρ' αὐτοῦ ἐπαπειλούμενον κίνδυνον, καὶ νὰ σώσωσιν, εἰ δυνατόν, τὸ πατροπαράδοτον τοῦτο κειμήλιον. Ἐπεθύμουν καὶ οὗτοι μουσικὴν, συνάδουσαν τῇ ἀνατροφῇ τῶν ὁμογενῶν καὶ τέκνων των, ἀλλὰ μουσικὴν ἑλληνικὴν καὶ οὐχὶ ξένην.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ, καθ' ἣν εἶχε κορυφωθῇ ἡ κατὰ τῆς ἐκκλ. μουσικῆς βαρυθυμία, καὶ ἔμελλε νὰ δοθῇ τέλος εἰς τὴν τὰ πνεύματα καὶ τὰς ψυχὰς ταραττούσαν ἀμηχανίαν, διέτριβεν ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας λόγιός τις Ἕλλην, καὶ συγχρόνως ἐκκλησιαστικὸς μουσικὸς, Ἰωάννης Χατζῆ

Νικολάου Χαβιαράς καλούμενος. Οὗτος διδάσκων ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, διευθύνων Καισαροβασιλικῷ διατάγματι τὴν ἐκεῖ ἐθνικὴν ἑλληνικὴν Σχολήν, καὶ ἐκπληρῶν χρέη πρώτου ψάλτου ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἔβλεπεν, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του, τὸν κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς ἐπαπειλούμενον κίνδυνον. Ζήλω ἐθνικῷ καὶ μουσικῷ φλεγόμενος, προσεπάθει ὅλαις δυνάμεσι νὰ ἀναχαιτίσῃ τοῦτον, διακηρύττων, ὅτι, ἐὰν ἡ μουσικὴ αὕτη ἀπλοποιηθεῖσα τῶνισθῇ διὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς γραφῆς, καὶ κοσμηθῇ διὰ τῆς ἐντέχνου ἁρμονίας, οὐ μόνον θέλει διατηρηθῇ ἡ αὐτὴ κατὰ τὰς βάσεις καὶ τὰς μελωδίας, ἀλλὰ γενομένη διὰ τῆς ἁρμονίας σοβαρωτέρα καὶ κατανυκτικωτέρα, θέλει ἀποτελέσει δύο καλὰ· πρῶτον, ὅτι, συνάδουσα τῇ ἀνατροφῇ τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ζώντων καὶ ἀνατρεφομένων Ἑλλήνων, θέλει ἐλκύει εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, τῆς κοινῆς τῶν Ὁρθοδόξων χριστιανῶν μητρὸς, τὰ τέκνα τῆς, καὶ θέλει προξενεῖ εἰς τὰς ψυχὰς τούτων τὴν ἀπαιτουμένην διὰ τὴν προσευχὴν εὐλάβειαν καὶ κατάνυξιν· δεύτερον, ὅτι, δυναμένη νὰ πλησιάζῃ διὰ τῆς γραφῆς τῆς εἰς ἕκαστον Ἑλληνα καὶ Ἑλληνίδα, γυνῶσιν ἔχοντας τῆς μουσικῆς, καὶ εἰς ἕκαστον τῶν ἁλλοεθνῶν, θέλει παρέχει εἰς μὲν τοὺς Ἑλληνας δόξαν καὶ εὐχαρίστησιν, εἰς δὲ τοὺς ἁλλοεθνεῖς μεταμέλειαν διὰ τοὺς κατ' αὐτῆς ἀδίκως γενομένους σαρκαστικούς ἐμπαιγμοὺς καὶ καταφρόνησιν.

Αἱ εἰρημέναι διαθεβαιώσεις, συνεχῶς ἐπαναλαμβανόμεναι, ἐλήφθησαν τέλος ὑπὸ σκέψιν παρὰ τῆς ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας Ὁρθοδόξου Κοινότητος τῶν Γραικῶν καὶ Βλάχων. Καὶ ἀποπείρας τινος γενομένης, καὶ τῆς ἀληθείας τῶν διαθεβαιώσεων τούτων ἐναργῶς ἀποδειχθείσης, πλήρης χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἡ εἰρημένη Κοινότης ἀπεφάσισε διὰ γενικῆς συνελεύσεως παμψηφεί τὴν πρὸ χρόνων ποθουμένην μεταρρύθμισιν ταύτην.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ καὶ τῇ πραγματοποιήσει τοῦ ἔργου τούτου, ἡ Κοινότης αὕτη ἐσύστησε τριμελῆ ἐπιτροπὴν, καὶ παρέδωκε τὴν σύνταξιν τῆς μεταρρύθμισεως ταύτης εἰς τὸν εἰρημένον Ἰωάννην Χαβιαράν, καὶ τὸν μουσικοδιδάσκαλον Β. Πανδχάρδιγγερ, οἵτινες καταβαλόντες, ὁ μὲν μουσικὸς Ἑλληνα διὰ τὴν μελωδίαν, ὁ δὲ Γερμανὸς διὰ τὴν ἁρμονίαν, πᾶσαν τὴν δυνατὴν ὑπὲρ τοῦ ἔργου τούτου προσπάθειαν καὶ ἱκανότητα, ἠτοίμασαν ἐν διαστήματι ἑνὸς ἔτους τὸ ἐμπιστευθὲν εἰς αὐτοὺς ἔργον, καὶ παρέδωκαν τοῦτο ἕτοιμον πρὸς ἐκτέλεσιν.

Τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα τοῦ 1844 ἐψάλη κατὰ πρῶτον ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Τριάδος ἐν Βιέννῃ ἡ ἐκ μονοφώνου εἰς τετράφωνον μεταρρυθμισθεῖσα ἑλληνικὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ δι' ἑνὸς ἐξ εἴκοσι καὶ τεσσάρων εὐφώνων ψαλτῶν χοροῦ, καὶ τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς τοῦ αὐτοῦ ἔτους καθιερώθη διὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἱεουργή-

σαντος δι' αὐτῆς τοῦ Μακαριωτάτου πατριάρχου Κάρλοβιτσης, Ἰωσήφ Γιάρατσιτς (1).

Ἡ πάνδημος παρὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κάρλοβιτσης καθιέρωσις, καὶ ἡ παραδειγματικὴ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ ἀποτελέσματος, δι' ἧς συνετάχθη, εἴλκυσε ταχέως ἐπ' αὐτῆς τὴν ἔφεσιν καὶ τῶν ἄλλων ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ Ὁρθοδόξων Κοινοτήτων, ὥστε παραδεχθεῖσαι ταύτην, ἐκτελοῦσι δι' αὐτῆς τὰς ἱεράς τῆς Ἐκκλησίας τελετάς.

Τὸν Ἰωάννην Χαβιαράν, ὅστις πρῶτος μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τοσοῦτον θαρρᾶλέως εἰς τὸ πολύμοχθον τοῦτο στάδιον εἰσῆλθε, πρῶτος διὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς κανονικῆς σημειογραφίας τὰ τῆς ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ᾠσματα ἐτόνισε, καὶ διὰ τῆς γραφῆς ταύτης πάγκοινα εἰς Ἑλληνας καὶ ἄλλοεθνεῖς ἐποίησε, καὶ ὅστις τὸ πρωτοφανές τοῦτο ἔργον τοσοῦτον ἐπιτυχῶς ἐξετέλεσε, τὸν ἄνδρα, λέγω, τοῦτον ἐμιμήθη μετ' ὀλίγον χρόνον καὶ ἕτερός τις τῶν ἐπισήμων Ἑλλήνων μουσικῶν, Ἀνθιμος Νικολαΐδης καλούμενος, συντάξας καὶ οὗτος διὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς σημειογραφίας τὰ διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς τελετάς ᾠσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπρόσθεσε τὴν ἁρμονίαν ἕτερός τις τῶν διακεκριμένων μουσικοδιδασκάλων Γερμανῶν, Πραιέρ ὀνομαζόμενος.

Ἀφ' οὗ δὲ διὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλ. μουσικὴ, τονιζομένη διὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς σημειογραφίας καὶ κοσμουμένη διὰ τῆς ἁρμονίας, μένει ἡ αὐτὴ, καὶ μένουσα ἡ αὐτὴ, ἐγκρίνεται καὶ καθιεροῦται παρὰ Ὁρθοδόξου Ἐκκλ. Ἀρχῆς, καὶ καθιερουμένη, εἰσάγεται εἰς πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ ἱεροὺς τῶν Ὁρθοδόξων ναοὺς, καὶ εἰσαχθεῖσα, ἐκτελεῖ κατ' ἔκτασιν τὸν σκοπὸν, δι' ὃν οἱ θεῖοι Πατέρες παρεδέχθησαν τὴν μουσικὴν εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους τῶν χριστιανῶν, οὐδεμίᾳ μένει εἰς ἡμᾶς ἀμφιβολία, ὅτι καὶ τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ἔργον θέλει εἰσελθεῖ ταχέως εἰς τὸ στάδιον τῶν σκέψεων καὶ τῆς μελέτης τῶν μουσικῶν Ἑλλήνων, φιλοτιμησομένων, ἵνα βαθμηδὸν ἀναπτύξωσι καὶ τελειοποιήσωσι τοῦτο, ἥ ἀνάγκη τοῦ ὁποίου γινομένη καθεκάστην ἐπαισθητότερα, ἐπιβάλλει εἰς τούτους αὐστηροτέραν τὴν πρὸς τὸ ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων των.

(1) Ἰδε· Ἑλληνικὴ Ἐκκλ. μουσικὴ ὑπὸ Ἰωάν. Χ. Ν. Χαβιαρά καὶ Β. Ῥάνδχάρδιγγερ. Ἐν Βιέννῃ, 1859, γ. ἔκδοσις.